

+

KOMMUNAL OG FYLKESKOMMUNAL PLANLEGGING FOR IDRETT OG FYSISK AKTIVITET

Innhold

INNLEDNING	2
BAKGRUNN	2
OVERORDNEDE FØRINGER OG MÅLSETTINGER.....	4
GENERELLE UTVIKLINGSTREKK I BEFOLKNINGEN	6
VURDERING AV ANLEGGSBEHOV	7
IDRETTSANLEGG OG BÆREKRAFT	10
ØKONOMISKE VIRKEMIDLER.....	12
FYLKESKOMMUNAL PLANLEGGING FOR IDRETT OG FYSISK AKTIVITET	14
KOMMUNENS PLANLEGGING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN	16
FORSLAG DISPOSISJON KOMMUNAL PLAN	18

INNLEDNING

Kultur- og likestillingsdepartementets (KUD) nye veileder er utgitt for å gi råd om kommunal og fylkeskommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet. Veilederen erstatter den tidligere veilederen for Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (2014). Veilederen inngår som en del av veiledning til *Forskrift om tilskudd til bygging og rehabilitering av anlegg for idrett og fysisk aktivitet av overskuddet fra Norsk Tippings pengespill* (heretter omtalt som *Anleggsforskriften*).

Det er et vilkår for å søke spillemidler til ordinære anlegg, at anlegget må inngå i, og være prioritert i en kommunal plan jf. anleggsforskriftens §15 7. ledd

BAKGRUNN

Denne veilederen er ment å gi støtte til kommuner og fylkeskommuner i planlegging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Fokuset i arbeidet med veilederen har vært rettet mot økt vektlegging av grundige behovsvurderinger både på fylkeskommunalt og kommunalt nivå, samt selve planprosessen i kommunene.

En kommunal plan er et politisk styringsverktøy med mål, tiltak og prioriteringer, basert på behovsvurderinger og samarbeid. Denne veilederen er rådgivende, men planarbeidet må følge lovverk og nasjonale føringer.

Prioritering i vedtatt plan er nødvendig for tildeling av spillemidler.

Kommunene har gjennomgående gjort et godt planarbeid på området, slik at anlegg og tiltak for idrett og fysisk aktivitet er blitt innarbeidet i kommunenes planarbeid. Ytterligere kvalitetsheving av planarbeidet kan oppnås blant annet ved å vektlegge følgende forhold:

- realistiske planer med hensyn til økonomi
- vurdering av behov basert på aktivitetsutvikling og demografi
- medvirkningsprosess
- samordning i form av tverrsektorielt planarbeid
- et oversiktlig kart
- fokus på fysisk aktivitet, herunder friluftsliv

Kommunene er ulike når det gjelder størrelse, kompetanse og organisering av planarbeidet. Dette har stor betydning for hvilken prosess som er mest hensiktsmessig. For alle kommunene er det imidlertid nødvendig at:

- Planarbeidet skjer etter PBLs bestemmelser. Det er spesielt viktig at arbeidet koordineres med andre relevante sektors virksomhet de nærmeste år, og at arealbehovene inngår i kommuneplanens arealdel.
- Planen omfatter de føringer som KUD har satt.
- Planen skal være et politisk styringsdokument som tar utgangspunkt i kommunens egen situasjon og omhandler relevante problemstillinger innenfor idrett og fysisk aktivitet.

Kommunen bør gjennom kommuneplanen sikre arealer og legge til rette for bygging av anlegg, samt utøvelsen av idrett og fysisk aktivitet.

Regionale og interkommunale planer er viktige verktøy for å ivareta arealer til idrettsanlegg og arealer til fysisk aktivitet, herunder natur- og friluftsområder på tvers av fylkes- og kommunegrenser.

Veilederen skal være et praktisk oppslagsverk og et hjelpemiddel i behovsvurdering, planarbeid og saksbehandling innen idrett og fysisk aktivitet.

Veilederen skal også være et støtteredskap for politikere, idretten, lag, organisasjoner og andre som er involvert i den kommunale planleggingen av idrett og fysisk aktivitet, både på anleggs- og aktivitetssiden.

En fylkeskommunal plan med behovsvurdering skal være retningsgivende for fylkeskommunens prioritering av tildeling av spillemidler jf. anleggsforskriftens § 30 3.-6. ledd.

Begreper og forkortelser

I denne veilederen benyttes blant annet følgende begreper og forkortelser:

Idrettsanlegg

I spillemiddelordningen benyttes følgende begrep for å gruppere anlegg:

ordinære anlegg: anlegg for organisert og egenorganisert idrett og fysisk aktivitet

nærmiljøanlegg: utendørs anlegg eller områder for egenorganisert fysisk aktivitet som ligger i tilknytning til bo- eller oppholdsområder, og som er allment tilgjengelig

Fysisk aktivitet omfatter egenorganisert trening, mosjon og friluftsliv.

Friluftsliv defineres i anleggsforskriften som ikke-motorisert opphold og fysisk aktivitet i friluft.

KUD - Kultur- og likestillingsdepartementet
 KDD – Kommunal- og distriktsdepartementet
 KLD - Klima- og miljødepartementet
 LMD – Landbruks- og matdepartementet
 SSB – Statistisk sentralbyrå
 RPR – rikspolitiske retningslinjer
 Kgl.res – kongelig resolusjon
 St. Meld. – stortingsmelding
 PBL – plan- og bygningsloven
 LDL – likestillings- og diskrimineringsloven
 FVL - forvaltningsloven
 NIF – Norges idrettsforbund
 NIH – Norges idrettshøgskole
 IR – idrettsråd
 FNF - Forum for Natur og Friluftsliv
 FL – friluftsrådernes landsforbund
 LNF – landbruks- natur- og friluftsområdene

OVERORDNEDE FØRINGER OG MÅLSETTINGER

Statlig politikk for idrett og fysisk aktivitet fordeles mellom tre departementer:

- **Kultur- og likestillingsdepartementet** – idrettspolitik
- **Helse- og omsorgsdepartementet** – folkehelse og forebygging
- **Klima- og miljødepartementet** – friluftsliv

Statsforvalter, direktorater og fylkeskommuner følger opp politikken regionalt. Fylkeskommunen har ansvar for idrettssaker på regionalt nivå.

Nasjonale mål og føringer gis gjennom stortingsmeldinger, retningslinjer og tilskuddsordninger.

Statlig idrettspolitik

Målet er at alle skal ha mulighet til å delta i idrett og fysisk aktivitet. Idrett bidrar til helse, trivsel, mestring og sosialt fellesskap.

Særlig prioriterte grupper er:

- barn og unge (6–19 år)
- personer med nedsatt funksjonsevne
- fysisk inaktive

Det er et mål at alle skal ha mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet der de bor. Spillemidler til anlegg er det viktigste virkemidlet for å nå dette målet. Anlegg for barn og unge 6-19 år, samt mennesker med nedsatt funksjonsevne, prioriteres særskilt.

Statlige aktivitetsmidler går i hovedsak gjennom Norges idrettsforbund (NIF).

Statlig helsepolitikk

Folkehelsepolitikken skal fremme helse, trivsel og redusere sosiale helseforskjeller. Fysisk aktivitet er et sentralt virkemiddel i forebyggende helsearbeid, og skal integreres i kommunal planlegging.

Statlig friluftslivspolitik

Målet er at flere skal drive friluftsliv jevnlig. Friluftsliv skal fremme helse, livskvalitet og naturopplevelser, og være tilgjengelig for alle.

Det legges særlig vekt på:

- friluftsområder nær byer og tettsteder
- barn og unge
- lite aktive grupper
- personer med nedsatt funksjonsevne

Sikring av friluftsområder og tilrettelegging for bruk er en viktig offentlig oppgave.

Fylkeskommunens rolle

Fylkeskommunen utarbeider regionale planer og behovsvurderinger som danner grunnlag for prioritering av spillemidler. Planene skal sikre helhetlig anleggsutvikling og samarbeid mellom kommuner.

Prioritering av midler til anlegg skal blant annet vektlegge:

- områder med levekårsutfordringer

- mangel på anlegg
- sambruk og flerbruk

Fylkeskommunen skal også gi faglig veiledning til kommunene i planarbeidet.

Barn og unge i planlegging

Barn og unges interesser skal ivaretas i planarbeid etter plan- og bygningsloven. Kommunen skal vurdere konsekvenser for barn og unge, og ha en egen barnerepresentant i plansaker.

Planlegging må sikre gode oppvekstmiljøer, tilgang til aktivitetsområder og trygge nærmiljøer.

Universell utforming

Anlegg for idrett og fysisk aktivitet skal være tilgjengelige for alle, uavhengig av funksjonsevne. Anlegg som mottar spillemidler må oppfylle krav til universell utforming, og inkludere brukervedvirkning.

Økonomiske virkemidler

Utbygging av anlegg finansieres hovedsakelig av kommunene og idretten, med statlig støtte gjennom:

- **Spillemidler** – hovedsakelig til bygging og rehabilitering av idrettsanlegg
- **Momskompensasjon** – refusjon av merverdiavgift ved bygging og rehabilitering av anlegg
- **Tilskudd til friluftsliv** – sikring og tilrettelegging av friluftsområder

Om lag 10 % av spillemidlene går direkte til lokale idrettslag for å styrke aktivitetstilbudet for barn og unge.

Bærekraft og miljø

Idrettsanlegg skal planlegges med hensyn til miljø, klima og landskap. Det skal legges vekt på:

- begrensede naturinngrep
- miljøvennlige transportløsninger
- energieffektive løsninger
- universell utforming og lang levetid

Naturmangfold, kulturminner og klimarisiko skal vurderes ved utbygging.

GENERELLE UTVIKLINGSTREKK I BEFOLKNINGEN

Statlig politikk på idrettsområdet prioriterer barn og unge samt personer med nedsatt funksjonsevne, men planleggingen skal omfatte hele befolkningen.

Barn og unge

De fleste deltar i idrett, men aktivitetsnivået synker i ungdomsårene. Mange slutter i organisert idrett i alderen 14–16 år. Sosiale forskjeller påvirker deltakelsen. Samtidig trener mange på egen hånd eller på treningssenter.

Personer med nedsatt funksjonsevne

Deltakelsen er lavere enn i befolkningen ellers. Det er behov for inkluderende og tilgjengelige tilbud.

Voksne

Fysisk aktivitet er utbredt, særlig egenorganisert og på treningssenter. Likevel er stillesitting en utfordring, og mange når ikke anbefalt aktivitetsnivå.

Folkehelse og planlegging

Folkehelseloven pålegger kommunene å fremme helse og redusere sosiale forskjeller gjennom langsiktig planlegging. Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer skal inngå i arbeidet etter plan- og bygningsloven. Tilgang til nærmiljøanlegg og grønne områder er særlig viktig for barn, unge og eldre.

Behovsvurdering og planlegging for idrett og fysisk aktivitet skal imidlertid ikke bare rette seg mot de prioriterte målgruppene, men omfatte befolkningen gjennom hele livsløpet. Derfor omtales også øvrige aldersgrupper i denne delen.

VURDERING AV ANLEGGSBEHOV

I www.anleggsregistreret.no er det registrert ca. 35 000 anleggssteder med ca. 62 000 eksisterende anleggsenheter. Sett i sammenheng med landets innbyggertall er anleggsdekningen generelt sett god. I planene må derfor det virkelige behovet for videre utbygging vurderes, i samsvar med de aktiviteter som drives og som vil bli etterspurt i årene som kommer. Det bør også vurderes hvilke andre virkemidler enn anlegg som kan bidra til økt fysisk aktivitet.

Vurdering av aktivitets- og anleggssituasjonen forutsetter kunnskap om kommunens befolkning og aktivitetsnivå. Planen bør derfor inneholde relevante befolkningsdata, samt kartlegging av både aktive og inaktive innbyggere. Dette gir grunnlag for å vurdere dagens situasjon, fastsette mål, utforme strategier for fysisk aktivitet og identifisere framtidige anleggsbehov.

Organisert idrett

Organisert aktivitet i idrettslagene (organisasjonsledd i NIF) registreres av hvert enkelt lag og samordnes av idrettsrådet. Relevante opplysninger fra lagene er:

- medlemskap i ulike aldersgrupper, f.eks. inndelt i barn inntil 12 år, ungdom 13–19 år, voksne og eldre
- kjønnsfordeling
- hvilke aktivitetsformer/idrettsgrener som drives
- hvilke aktiviteter de enkelte grupper ønsker
- hvorfor den enkelte slutter å trene/konkurrere i idrettslaget

I tillegg må andre organisasjoner som driver organisert fysisk aktivitet, eksempelvis Det frivillige skyttervesen, jeger- og fiskerforeninger og turistforeninger, tas med i registreringen.

Egenorganisert idrett og fysisk aktivitet

Det kan være utfordrende å innhente eksakte tall for egenorganisert aktivitet. Kommunen bør likevel innhente kunnskap om hvilke typer aktiviteter som utøves og hvor de finner sted.

Andre typer registreringer kan være:

- registrering av hvilke aktiviteter som foregår i åpne anlegg
- punktregistreringer med automatiske turtellere
- enkle spørreskjemaer eller dagbøker på utfartshytter, fjelltopper, idrettsanlegg og skoler

Dialog med deltakere i planprosessen vil være en sentral kilde til informasjon. En bred medvirkningsprosess kan bidra til god oversikt over kommunens aktivitetsmangfold.

Kartlegging av anlegg og områder for idrett og fysisk aktivitet

Ved kartlegging av eksisterende idrettsanlegg bør kommunen legge vekt på det enkeltes anlegg:

- mangler og behov for utbedringer
- tilrettelegging for funksjonshemmede
- registrering av hvilke aktiviteter som foregår i anlegget
- drift og vedlikehold

Kartlegging av anleggenes utnyttelsesgrad og eventuell ledig kapasitet er viktig for å avdekke det faktiske anleggsbehovet i kommunen.

Behovsanalyse

Vurdering av behov for anleggsutbygging må baseres på dagens og forventet framtidig aktivitetsutvikling. Behovsanalysen bør ligge til grunn for handlingsplanen og for kommunens prioritering av tiltak innen idrett og fysisk aktivitet.

Sentrale oversikter og spørsmål i en slik analyse vil for eksempel være:

- Hvem driver allerede med tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet, og hvem kan sette i gang nye prosjekter?
- Hvilke grupper har kommunen et særlig ansvar for når det gjelder tilrettelegging for idrett og fysisk aktivitet?
- Hvilke områder (bydeler) i kommunen kan ha særlige utfordringer og behov?
- Hvilke instanser og hvilke anlegg i kommunen kan bidra ved tilrettelegging?
- Hvilke enkle tiltak ønsker ulike grupper?

Undersøkelser som kommunen kan bruke:

- Levekårsundersøkelsen, idrett og friluftsliv fra SSB
- Ungdata barne- og ungdomsundersøkelser
- Idrettsindeks fra Telemarksforskning

Idrettens anleggs- og arealbehov

Kommunen bør legge vekt på rehabilitering av anlegg i planarbeidet.

Kommunen bør legge til rette for de enkelte idretters anleggs- og arealbehov. I kommunedelplanen bør behovene vurderes i de ulike lokalmiljøene eller skolekretsene. På bakgrunn av disse vurderingene bør kommunen utarbeide en strategi for lokalisering og utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Temakart

Kommunedelplanen bør inneholde oversiktskart med eksisterende og planlagte anlegg og områder, som viser arealbehov for anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Kartet kan også inngå i andre kart, som for eksempel i grønnstrukturplan eller kommuneplanens arealdel.

Det kan også vurderes om spesielle temakart for friluftslivsanlegg og friluftsområder bør tas med.

Dersom det dreier seg om arealmessig større anlegg og områder, vil det kunne være hensiktsmessig å vise dette med avgrensingsmarkering på kartet. Dette gjelder spesielt friluftsområder.

Langsiktig del

Kommunedelplanens langsiktige del bør inneholde ei liste over anleggsprosjekter som ikke er prioritert, i tillegg til de investeringstiltakene som omfattes av handlingsprogrammet.

Anlegg i den langsiktige delen av planen bør bygge på en behovsanalyse basert basert på tilgjengelig kunnskap om utviklingen i kommunen. Den langsiktige planen må ses i sammenheng med kommunens overordnede arealplanlegging, ved utvikling av nye utbyggingsområder. I pressområder må det sikres areal til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

Anleggsoversikt

Anleggsregisteret (www.anleggsregisteret.no) omfatter de fleste anlegg for idrett og fysisk aktivitet i Norge, samt oversikt over alle tildelinger av spillemidler til idrettsformål, samt enkelte andre offentlige tilskudd.

Kommunen bør benytte data fra anleggsregisteret som grunnlag for dokumentasjon av idrettsanlegg i kommunedelplanen. Det er utarbeidet ulike standardrapporter fra registeret. Data kan også hentes ut og bearbeides til egne rapporter og tabeller. Kommunene har ansvar for å oppdatere opplysningene i www.anleggsregisteret.no årlig.

I anleggsregisteret er anleggene inndelt i:

- anleggsklasse (nasjonalanlegg, ordinære anlegg, interkommunale anlegg og nærmiljøanlegg)
- kategorier (fotballanlegg, skianlegg, motorsportsanlegg osv.)
- ulike anleggstyper (kunstgressbane, hoppbakke, go-cart osv.)

De ulike anleggene er registrert med måldata, eierforhold, beliggenhet i kart, tildelte spillemidler m.m.

Registrering av friluftslivsanlegg – og områder

Flere friluftsområder og anlegg er registrert i anleggsregisteret, blant annet turveier, stier, turhytter, tilrettelagte badeplasser og regulerte friluftsområder. Registrering forutsetter tiltak som toaletter, brygger eller universell tilrettelegging.

Anleggsutbygging i LNF-områder kan kreve særskilt vurdering, spesielt ved planer om større utbygginger, og vil som oftest kreve omregulering. I bykommuner kan for eksempel markagrense være et aktuelt tema i planer for idrett og fysisk aktivitet.

IDRETTSANLEGG OG BÆREKRAFT

Anlegg for idrett og fysisk aktivitet har ofte en framtreddende og sentral plass i lokalmiljøet og landskapet. Det bør derfor stilles krav til utforming av anlegg og områder. Det bør legges til rette for utbygging av idrettsanlegg som er av god kvalitet både bygningsmessig, teknisk og miljømessig. For å kunne motta tilskudd gjennom spillemiddelordningen, skal anleggene oppføres som permanente anlegg i henhold til gjeldende byggeforskrift. Det er viktig at det bygges anlegg som har god bestandighet og høyt brukspotensiale over tid, noe som er viktig for brukere av anleggene. Dette bidrar og til en god driftsøkonomi ved anlegget. Anleggene skal samtidig være universelt utformede og brukervennlige. Ved bygging og rehabilitering av idrettsanlegg bør også FNs bærekraftsmål legges til grunn.

Følgende bør vektlegges:

- Miljøbevisste materialvalg
- Miljøvennlige energikilder
- Begrensede inngrep i natur og kulturlandskap ved bygging
- Miljøvennlige transportløsninger
- Miljøbevisst avfallshåndtering

Nettstedet *Gode idrettsanlegg* (www.godeidrettsanlegg.no) har mange ulike temasider om bærekraft og idrettsanlegg, for eksempel:

- [Sosialt bærekraftige idrettsanlegg og tiltak | Gode idrettsanlegg](#)
- [Bærekraftig oppvarming og kjøling av idrettsanlegg | Gode idrettsanlegg](#)
- [Bærekraft i bygging av idrettshaller | Gode idrettsanlegg](#)

Klimaendringer gjør at risikoen for flom og skred må tas hensyn til ved bygging av nye anlegg. Forskning viser at naturlig snø i skianlegg kun vil være i 30% av anleggene i 2050-årene.

Kommunen skal bidra til at bygg plasseres på tomter med tilstrekkelig sikkerhet. Naturfarer som flom, skred og kvikkleire kan medføre betydelige utfordringer. Derfor er det viktig med god dokumentasjon og ryddige prosesser i byggesaker. Kommunen kan kreve utredning av naturfare, med bakgrunn i byggeteknisk forskrift, TEK.

Mer informasjon om flom- og skredfare i din kommune finner du her: [Flom- og skredfare i din kommune - NVE](#)

Regelverk, veiledning og informasjon om Norges klima- og miljømål finner du her: [Norges klima- og miljømål - Miljøstatus - Norges klima- og miljømål](#)

Kulturminner

Riksantikvaren har utgitt veilederen «En innføring i å lage kulturminneplan for kommunen». Utbygging av idrettsanlegg og anlegg for fysisk aktivitet, særlig utenfor tettbebygde strøk, kan komme i konflikt med kulturminnevernet. Det er derfor viktig at statsforvalter eller fylkeskonservator blir varslet om planlagte tiltak så tidlig som mulig.

Biologisk mangfold

Ved planlegging, utbygging og utvikling av områder og anlegg for idrett og fysisk aktivitet er det viktig å ivareta biologisk mangfold der dette er relevant. Det kan oppstå interessekonflikter mellom hensynet til naturvern og biologisk mangfold på den ene siden, og tilrettelegging for og utøvelse av, idrett og fysisk aktivitet på den andre. Naturen skal forvaltes slik at naturlig forekommende arter sikres i levedyktige bestander, samtidig som mangfoldet

av naturtyper og landskap bevares. Dette er en forutsetning for å sikre det biologiske mangfoldets langsiktige muligheter.

ØKONOMISKE VIRKEMIDLER

Den største delen av finansieringen til bygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet kommer fra kommunene og idretten selv.

Staten har flere virkemidler for å stimulere til utvikling og etablering av slike anlegg.

Spillemidler

KUD forvalter den delen av overskuddet fra Norsk Tipping AS som avsettes til idrettsformål. I henhold til forskrift om fordeling av spillemidler til idrettsformål skal midlene primært benyttes til utbygging av idrettsanlegg. Deretter skal midlene bidra til NIFs administrasjon og viktige arbeidsoppgaver, samt andre idrettsoppgaver og formål som departementet finner berettiget til stønad.

Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet forvaltes av fylkeskommunene. Denne ordningen utgjør den største tilskuddsordningen fra spillemidlene. Mer informasjon om ordningen finnes på [Forskrift om tilskudd til bygging og rehabilitering av anlegg for idrett og fysisk aktivitet fra spilloverskuddet til Norsk Tipping - regjeringen.no](#) og [Anlegg for idrett og fysisk aktivitet – Anleggsregisteret](#)

Ca. 10% av spillemidlene til idrettsformål er øremerket lokale idrettslags arbeid for barn (6–12 år) og ungdom (13–19 år). Tilskuddsordningen tilfaller i sin helhet lokalnivået i norsk idrett, og skal bidra til frivillig aktivitet og mobilisering i nær- og lokalmiljøet. Ordningen fungerer som grunnstøtte til lokale lag og foreningers arbeid for barn og unge.

Det ytes også spillemidler til anlegg for friluftsliv, både gjennom den ordinære spillemiddelordningen og gjennom den særskilte ordningen *Tilskudd til løypetiltak i fjellet og overnattingshytter*. Mer informasjon om ordningen finnes her: [Løypetiltak i fjellet og overnattingshytter – Anleggsregisteret.no](#)

Momskompensasjon

Momskompensasjon for bygging av idrettsanlegg

Ordningen omfatter søknadsberettigede tiltak etter anleggsforskriften, samt tiltak som omfattes av ordningen for overnattingshytter og løypetiltak i fjellet. Drifts- og vedlikeholdskostnader omfattes ikke av ordningen.

Mer informasjon om ordningen finnes her: [Momskompensasjon til idrettsanlegg - Lottstift](#)

Kommuner, fylkeskommuner og enkelte private og ideelle virksomheter kan også kreve kompensasjon for merverdiavgift de har betalt, i henhold til merverdiavgiftskompensasjonsloven og tilhørende forskrift:

[Lov om kompensasjon av merverdiavgift for kommuner, fylkeskommuner mv. \(merverdiavgiftskompensasjonsloven\) - Lovdata](#)

[Forskrift om kompensasjon av merverdiavgift til kommuner, fylkeskommuner mv - Lovdata](#)

Statlig sikring av friluftsområder

Et statlig sikret friluftslivsområde er et område som en kommune eller et friluftsråd har sikret gjennom kjøp eller bruksavtale for allmennhetens bruk, med støtte fra staten.

Målet med ordningen er å ivareta viktige friluftslivsområder, og forvalte dem slik at de er tilgjengelige og attraktive. Dette skal bidra til at flere får gode muligheter til friluftslivopplevelser og -aktivitet.

Mer om statlig sikring av friluftsområder: [Statlig sikrede friluftslivsområder - miljodirektoratet.no](https://miljodirektoratet.no)

I tillegg til de statlige virkemidlene kan det finnes lokale og regionale støtteordninger hvor det er mulig å søke midler fra fylkeskommunen og/eller kommunen til utvikling av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

FYLKESKOMMUNAL PLANLEGGING FOR IDRETT OG FYSISK AKTIVITET

Flere fylkeskommuner har allerede vedtatte planer innenfor idrett og fysisk aktivitet. Planenes innhold, omfang, status og form varierer mellom fylkene, og kan blant annet være i form av sektorplaner, fylkesdelplaner eller planer for fylkeskommunal idrettspolitik. Valg av planform vil være avhengig av hvilken planstruktur den enkelte fylkeskommune har vedtatt. For eksempel kan sentrale deler av en sektorplan innarbeides i en overordnet fylkesplan for kultur.

Det er viktig at planleggingen på området, også på fylkesnivå, forankres i PBLs bestemmelser. Dette bidrar til å sikre medvirkning fra kommuner, regionale aktører og fylkesomfattende organisasjoner i planprosessen, samtidig som planen får en tilfredsstillende politisk behandling.

Fylkeskommunen har etter PBL ansvar for å sørge for en løpende regional planlegging innenfor fylkets geografiske område.

Fylkeskommunale planer

I henhold til anleggsforskriftens § 30, skal fylkene gjennomføre en fylkeskommunal/regional behovsvurdering som grunnlag for tildeling av spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i kommunene. Behovsvurderingen kan inngå i eksisterende planer, eller utarbeides som et eget beslutningsgrunnlag for arbeidet med idrett og fysisk aktivitet.

Formålet er å sikre at spillemidlene fordeles på en måte som ivaretar regionale behov, og at områder og kommuner med størst behov for nye eller oppgraderte anlegg prioriteres. Behovsvurderingen skal også legge til rette for en helhetlig anleggsutbygging på tvers av kommunegrensene. Dette er særlig viktig for større anlegg som kan dekke behov i flere kommuner.

En fylkeskommunal behovsvurdering (ev. plan for idrett og fysisk aktivitet) kan inneholde:

- Politiske mål og prioriteringer for idrett og fysisk aktivitet i fylket
- Mål for utvikling og utbygging av anlegg for idrett og fysisk aktivitet i fylket. Dette bør omfatte alle kategorier anlegg.
- Vurdering av måloppnåelse og resultater fra forrige planperiode.
- Analyse av langsiktige behov (10–12 år) for større nyanlegg, samt behovet for rehabilitering av større eksisterende anlegg.
- Rullerende handlingsprogram med prioritering av tilskudd til søknader etter anleggsforskriftens § 30 3. og 4. ledd. Dersom det forutsettes økonomisk medvirkning fra fylkeskommunen, må det utarbeides et grovt kostnadsoverslag og en foreløpig finansieringsplan.
- Dersom fylkeskommunen forplikter seg økonomisk knyttet til drift og vedlikehold, skal det utarbeides en oversikt over de samlede kostnadene og de økonomiske konsekvensene av disse forpliktelsene.

Den fylkeskommunale arbeidet innenfor feltet idrett og fysisk aktivitet bør sees i sammenheng med det øvrige fylkeskommunale planarbeidet.

Behovsvurdering av anlegg, og prioritering av tilskudd til søknader for bygging og rehabilitering av anlegg skal etter anleggsforskriftens § 30 3. ledd vurderes etter følgende kriterier:

- a. Områder eller kommuner med dokumenterte levekårsutfordringer
- b. Områder eller anleggstyper med underdekning
- c. Anlegg som legger til rette for sambruk, flerbruk eller samarbeid mellom aktører

Fylkeskommunen kan også legge vekt på andre kriterier basert på regionale behov jf. anleggsforskriftens § 30 4. ledd.

Fylkeskommunen skal i arbeidet med prioritering av søknader sørge for formålstjenlig involvering av relevante aktører jf. anleggsforskriftens § 30 5. ledd. Dette kan være i form av innspillmøter, skriftlige høringsinnspill, dialogmøter etc.

Relevante aktører kan være blant annet:

- Idrettskretser, eventuelt særkretser
- Interkommunale friluftsråd
- Regionale medlemmer i DNT, tilsvarende regionledd i andre søknadsberettigede organisasjoner.
- Fylkeskommunalt ungdomsråd

Rogaland fylkeskommune har over flere år utarbeidet regionale planer i samarbeid med aktører slik som Rogaland idrettskrets. Planen skal peke ut retningen for kultur- og idrettsfylket Rogaland fram mot 2036. Den skal gi grunnlag for samarbeid mellom fylkeskommunen, kommunene og staten, og de regionale aktørene innenfor kultur- og idrettslivet i fylket.

Rogaland fylkeskommunes regionale plan har fire overordnede mål:

1. Bærekraftige regioner, byer og lokalsamfunn med kulturen og idretten som drivkraft.
2. Et mangfoldig kultur og idrettsliv der alle kan delta.
3. Felles løsninger gjennom samhandling og samarbeid om kultur og idrettsfeltet.
4. Helhetlig infrastruktur for kultur og idrettsfeltet.

Les mer om planen her:

[Regionalplan for kultur og idrett i Rogaland 2024-2036 - Rogaland fylkeskommune](#)

Fylkeskommunal veiledning

Fylkeskommunen er, gjennom PBL, pålagt å gi planfaglig hjelp og rettledning så langt dette er mulig. Det er viktig for kommunen å etablere dialog med fagmyndighetene på regionalt nivå i en tidlig fase. Fylkeskommunens veiledningsrolle omfatter både planfaglig myndighet og idretts- og friluftsfaglig kompetanse.

Medvirkningen fra fylkeskommunen og eventuelle fagmyndigheter på regionalt nivå kommer til uttrykk i form av formidling av nasjonale og regionale retningslinjer, samt gjennom faglige råd og merknader til kommunens planarbeid. Dette kan blant annet bygge på regionale planer og andre vedtatte styringsdokumenter, som etter loven er retningsgivende for den kommunale planleggingen.

Mange idrettskretser har også tatt initiativ til å skape møteplasser mellom idretten lokalt og kommunen. Formålet er blant annet å legge til rette for idrettspolitiske diskusjoner som kan danne grunnlag for nye planprosesser. Fylkeskommunen og idrettskretsen samarbeider ofte om slike prosesser. Dette kan være særlig nyttig for mindre kommuner med begrensede planleggingsressurser og - kompetanse.

Alle anlegg det søkes spillemidler til, også fylkeskommunale anlegg, skal inngå og prioriteres i en kommunal plan.

KOMMUNENS PLANLEGGING ETTER PLAN- OG BYGNINGSLOVEN

Alle kommuner skal ha en kommuneplan etter PBL. Kommuneplanen er kommunens viktigste styringsdokument og består av:

- **Samfunnsdel** – mål og strategier for utviklingen av kommunen
- **Arealdel** – hvordan arealene i kommunen skal brukes

Planen skal ta hensyn til lokale, regionale og nasjonale mål og gi retning for kommunens arbeid og utvikling.

Kommunen kan utarbeide **kommunedelplaner** for særskilte temaområder, som idrett og fysisk aktivitet. Slike planer fastsetter mål, føringer og prioriteringer for utviklingen på området, men er ikke juridisk bindende for arealbruken. For at planens arealmessige føringer skal bli bindende, må de innarbeides i kommuneplanens arealdel eller i reguleringsplan.

Formålet med plan- og bygningsloven

Loven skal bidra til:

- bærekraftig utvikling
- god samordning av offentlige oppgaver
- trygg og åpen saksbehandling
- medvirkning fra innbyggere
- hensyn til universell utforming, barn og unge og gode omgivelser

Ansvar og planprosess

Kommunestyret har ansvar for planleggingen. Planarbeidet skal skje i samarbeid med innbyggere, organisasjoner og offentlige myndigheter.

Planprosessen består vanligvis av:

1. Politisk vedtak om å starte planarbeid
2. Utarbeidelse av planprogram (hva som skal planlegges og hvordan)
3. Medvirkning og utredninger
4. Høring og offentlig ettersyn
5. Endelig vedtak i kommunestyret

Kommuneplanens deler

Samfunnsdelen beskriver langsiktige mål, utfordringer og strategier for kommunen.

Arealdelen viser på kart hvor det kan bygges, hva som skal vernes og hvordan arealene skal brukes. Arealdelen er juridisk bindende.

Medvirkning

Kommunen skal legge til rette for at innbyggere og organisasjoner kan delta i planarbeidet. Barn og unge skal ha særlig mulighet til å medvirke.

Plan for idrett og fysisk aktivitet

For å tilfredsstille vilkår for spillemidler må anlegg være omtalt og prioritert i en kommunal plan.

Planen skal:

- beskrive behov og mål

- prioritere tiltak og anlegg
- inneholde et handlingsprogram og økonomiske vurderinger
- evalueres og oppdateres jevnlig

Planen brukes både som politisk styringsverktøy og i kommunens daglige arbeid.

FORSLAG DISPOSISJON KOMMUNAL PLAN

1 Forord

2 Sammendrag

3 Innholdsfortegnelse

4 Innledning og bakgrunn for planen

Henvisning til formelle krav til kommunal planlegging, kommunens mål og krav om planlegging for tildeling av spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet.

5 Utviklingstrekk i kommunen (kommuneplanens samfunnsdel)

Relevant informasjon fra kommuneplanens samfunnsdel tas inn i planen som grunnlagsdokumentasjon. Demografiske data og utviklingstrekk innenfor helse- og oppvekstsektoren er spesielt viktig.

6 Kommunens idretts- og friluftspolitikk

Politikkutformingene på feltet nedfelt i verdiorienterte hovedmål, delmål og strategier.

7 Resultatvurdering av forrige plan

Ved revisjon av plan for idrett og fysisk aktivitet er det nødvendig å foreta en resultatvurdering av den fireårsperioden som er tilbakelagt. Dette for å oppsummere utviklingen i perioden, redegjøre for hva som er gjennomført, og for å drøfte hvordan planen har fungert som politisk og administrativt styringsverktøy. Ved hver revisjon skal det foretas evaluering med en kort beskrivelse av måloppnåelse og resultatvurdering av forrige planperiode.

Denne bør inneholde:

- En kort beskrivelse av utviklingen i kommunen i perioden.
- Det bør gjøres rede for hva som er gjennomført/ikke gjennomført ut fra de politiske vedtak som er gjort.
- Det bør gis en beskrivelse av hvordan planen har fungert som politisk og administrativt styringsredskap.
- Kommunen bør for sin egen del følge opp med årlige resultatvurderinger som grunnlag for utvikling av kommunens økonomiplan og årsbudsjett.

Dette bør gjøres i samråd med idrettsrådet og andre involverte parter

8 Forhold til andre deler av kommuneplanen

Planen bør samordnes med de andre kommunale planene for å sikre en helhetlig planlegging i kommunen, jf. PBL § 3-1 2. ledd. Det er særlig viktig å vise at arealbehovene for idrett og friluftsliv er tatt med som innspill til kommuneplanens arealdel og at de vedtatte tiltak følges opp i handlingsdelen og økonomiplanen.

9 Planprosessen

Prosessen bør beskrives for å vise at kommunen har gjort planarbeidet slik plan- og bygningslovens bestemmelser sier. Det er viktig å formidle medvirkning har funnet sted. I tillegg bør det fremkomme hvorvidt fylkeskommunen/offentlige myndigheter og andre organisasjoner har tatt del i prosessen.

10 Beskrivelse av nåsituasjonen for kommunen

Oversikt og vurdering av idrettslige og andre fysisk aktiviteter og anlegg og områder for friluftsliv og nærmiljøanlegg.

11 Vurdering av aktivitet og fremtidige behov

Vurderingen av aktivitetssituasjonen bør presenteres som et grunnlag for behovene for både organisert og uorganisert aktivitet foreslått i tiltaksplanen. Ut fra den behovsanalyse som det er redegjort for i kap. 6, vil den enkelte kommune vurdere de ulike aktivitetstiltak som bør prioriteres de nærmeste 4 år. Tiltakene kan føres opp skjematisk. Ansvarlig organisasjon eller etat bør komme klart fram. Planen må inneholde en diskusjon om hvilke målsettinger kommunen har for satsing på idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv.

12 Handlingsprogram for anlegg og planlagt gjennomføring

Skjematisk oppsett som viser planlagte anleggstiltak som er vedtatt. Koordinering og tydeliggjøring av ansvar er avgjørende. Kostnader forbundet med drift og vedlikehold tas inn. Handlingsprogrammet tar utgangspunkt i

- Vurdering av nye behov for anlegg og områder, prioritert etter mål og strategier, med grunnlag i behovsvurderinger på aktivitetssiden.
- Rammebetingelser ut fra kommunens økonomiske evne (økonomiplan) og øvrige betingelser som er lagt for tildeling av offentlige bevilgninger.
- Ivaretagelse av allmennhetens rettigheter og behov knyttet til utøvelse av friluftsliv.
- Kommunens utbyggingsplaner og øvrige arealplaner.

Handlingsprogrammet utformes med skjematisk oppstilling. Ut fra hva som er mest hensiktsmessig for kommunen, bør det utarbeides separate skjema for de ulike søknadsgruppene; ordinære anlegg og nærmiljøanlegg. Handlingsprogrammet bør årlig vurderes etter en samlet vurdering av framdriften for de ulike tiltak, og eventuelle nye forutsetninger og behov.

Større nærmiljøanlegg med total kostnadsramme over kr 600 000 skal være del av en vedtatt kommunal plan som omfatter idrett og fysisk aktivitet. Utbygging av nærmiljøanlegg for fysisk aktivitet bør gjøres i samsvar med vedtatte målsettinger, og derfor kan også mindre nærmiljøanlegg være omtalt i en kommunal plan.

Anlegg og områder for friluftsliv behandles sammen med kategorien ordinære anlegg. Følgende opplysninger bør framgå for hvert anlegg:

- prosjektets navn
- tiltakshaver
- lokalisering av anlegget eller området
- beregnet totalkostnad
- beregnede rammer for finansiering
- stipulerte kostnader for drift og vedlikehold
- beregnet anleggsstart

Finansieringen vil normalt skje med følgende kapitalkilder:

- kommunale tilskudd
- tilskudd fra spillemidlene
- egenkapital
- dugnad/gaver/rabatter
- lån

I handlingsprogrammet bør ulike finansieringskilder føres til de år investeringen er planlagt. Det må tydelig framgå hvorvidt investeringen er foreslått under forutsetning om tildeling av spillemidler.

13 Langsiktig del

Liste over uprioriterte idrettsanlegg og områder for friluftsliv. Planens langsiktige del (vanligvis 12 år) bør inneholde en liste over uprioriterte anleggsprosjekter i tillegg til de utbyggingsoppgaver som omfattes av handlingsprogrammet.

Anleggene på den langsiktige delen bør føres opp etter behovsanalyse basert på kjente data om utviklingen i kommunen.

Det er viktig at den langsiktige delen ses i sammenheng med kommunens overordnede arealplanlegging, spesielt i forhold til nye utbyggingsområder, og at det sikres areal til idretts- og friluftaktiviteter. Når kommunen får oversikt over kostnadene forbundet med de ulike anlegg i den uprioriterte lista, bør dette føres opp ved den årlige rulleringen.

14 Kart

Det er ønskelig at kart som viser ulike typer anlegg og områder inngår som en del av plan for idrett og fysisk aktivitet. Særlig er det viktig at planen inneholder oversiktskart med planlagte anlegg og områder, som viser både idrettens og fysisk aktivitet sitt arealbehov. Kartet bør samordnes med grønnstrukturplan eller andre relevante planer innen kommunen, og bør være samordnet med kart som viser kommuneplanens arealdel. Kartdata kan hentes fra idrettsanleggsregisteret. Kartsymboler bør være i samsvar med kartverkets symboler.